

ועיינן בסימן קכ"ג בש"ך ס"ק מ"ד "דמה שבגת או בגיגית אף על פי שנמשך שרי דכח גוי אינו אוסר אלא ביין שיצא לחוץ" כן כתב הב"י, וצ"ע.

אך בסימן קכ"ה סעיף ו' כתוב, גוי שהביא ענבים בסלים ובדרדורים וזרקן לגת מותר בדיעבד, ועיינן בט"ז שלדעת הראב"ד דענבים הנמצאים בסלים ובצרצורים נסחט שם יין וכשהגוי שופך אותו לגת אף שמצד הגת לא שייך לאסור כיון דמיירי בגת שלא היה שם המשכה והאיסור הוא בזמן שהוא שופך נמצא שנשפך גם יין צלול.

ויש לדון לפי דברי הראב"ד, מכיון דאין בזה אלא משום הרחקה כמו שאמרו בגמרא לך לך אמרינן לנזירא, יש לומר דלא גזרו אלא בגוי שהביא ענבים בסלים ובדרדורים וזרקן לגת, אבל בנידון דידן שכל המטען כנוס במיכל במכונה והנכרי מפעיל את המכונה דהוי ליה ככח כחו, בזה לא גזרו.

אף דבש"ך סימן קכ"ה ס"ק ד' אסר לכתחילה אף בעשרה כחות, שאני התם דמיירי ביין גמור, מה שאין כן בנידון דידן.

יוסף שלו' אלישיב

סימן קיח

בענין שערות הפיאות המגיעות מאלו שמתגלחים לתקרובת ע"ז

ב"ה

שאלה

הנני בזה להציע לכבוד מרן שליט"א מה שנתעורר אצלי בענין הנ"ל ולא אאריך בהבאת מקורות וראיות כי הכל ידוע ומבורר אצל מרן שליט"א ואין צורך להוכיח על המוכח מכבר...

ג. מה שיש להעיר לע"ד:

1) נקטינן להלכה כדעת רש"י ז"ל וכן הוא בשו"ע יו"ד סקל"ט דשבירת מקל אינה אוסרת אא"כ דרך עבודתה בכך או שעובדין אותם במקל ע"י קשקוש וכדו', אז אף שאין בשבירה דרך עבודה יש בה כמה לאסור. והנה כאן אין בשער שום פעולה כעין קשקוש כלל מלבד החיתוך מראשם גופיה, כי ברגע קט משנחתך השער מראשם יצא מרשותם של המתגלחים והושלך על הארץ ואח"כ שמים אותו בפח, והם - ר"ל המתגלחים פקע מהם שום התערבות בשערם מאז. ואף את"ל שיש איזה מעשה. הלוא כ"ז לאחר התגלחת, וא"כ לא היה נאסר השער רק ע"י מה שדרך עבודתם בגילוח. ולכאוי דבר פשוט הוא שדרך עבודתה מיקבע ע"י מה שהכומרים והמומחים מחליטים ועל הדרך הרשמי המובא בספריהם וע"י מה שמפרסמים בכל רחבי העולם והנודע להגרים וכו', וכו' לא ע"י מה שהפשוטים מבטאים מתוך התלהבותם. ואף שנוכל לנקוט שיש בזה כוונת עבודה ותקרובת מ"מ בלי דרך עבודה לית בזה כלום.

2) נקטינן דאין דין מחשבה וכוונה אלא אצל העובר ולא אצל הבעלים ואין הבעלים מפגלים או מחשבים כלל. והנה הרב ד. הגיד לי שהספרים אמרו שעובדים ע"פ מה שמשלמים להם שכר פעולתם והרבה ביטויים כולם מסוג זה, וברור שמשלמים ע"י ההיכל והכומרים, א"כ עושים לפי דעת אלו בדוקא ולא לפי דעת המתגלחים, והלוא הכומרים ואנשי ההיכל כולם סוברים ומצהירים על התגלחת שהיא מעשה בגוף האדם לשוייה למגולח או למגולח במקצת כעין האי עובדא דהנערות בעלות השער, ולא בשום פנים כהקדשת השער ע"י גילוח, ואיך נעמים בדעת הכומרים ובדעת שלוחיהם מה שלא נמצא רק בדעת

הפשוטים המתפתים. ולענין דעת הניקף כבר ביאר מרן שליט"א (נדפס בשמו בקובץ תשובות ח"א סימן ע"ז) בטוט"ו דאין במעשה דידהו ממש.

(3) טעם גדול יש לי כנר' להתיר ברחבה, וגדולה היא אלי כי כן יצא לי בע"ה מעת ומאז לימודי בסוגית הגמ' ובפוסקים מימי חרפי, והוא שנראה ברור מגמרא ומסברא שא"א לעשות שום פעולה ולקבוע על ידו כלפי איזה חפץ שיהיה עליו דין תקרובת אא"כ ייחד החפץ מקודם לע"ז, ר"ל להיותו עתיד לעשות ממנו תקרובת לע"ז, ומשיהיה החפץ מוכן לכך אז יתהפך דינו להיות תקרובת ע"י קביעת מעשה. או מה שהוא כעין פנים, או הכנסה להיכל הע"ז כדעת הש"ך בדברי הרמב"ם וכו'. אבל בלי חפץ מוכן לכך א"א ליקבע בשום פנים. והמקל והפרכיל בעוד שהוא מחובר וכו' כולו מוכנים לכך בתורת חפץ לע"ז. אבל אצל שער אדם זה בלתי אפשרי, כי בהיותו מחובר לגוף האדם אי אפשר לו להיות חפץ מיוחד כי הוא חלק מגוף האדם ולא חפצא של תקרובת, דלית לן שער העומד לגזרו כגזרו דמי (גיטין ל"ט) ואין ראוי לעשות מגוף האדם תקרובת עד שיוסר השער ממנו ומאז אי"כ מעשה שייאסר ע"י והסברא נותנת לכך, כי אין בשום עבודה מעבודות פנים שום חשיבות אא"כ ייעשו בדבר המוקדש מכבר, ואף בפרכילי ענבים שבצורם מתחילה לכך, ברור שמכיון שדעתו לבצרם לע"ז כבר קבעום לחפצים המיוחדים לע"ז. אבל על חלק מגוף העובד אין בדעתו זו כלום, כי לא ייחד חלק מהגוף עד אשר יבדל ממנו וייעשה חפץ לא אדם. וראוי לעיין בזה כי כנראה ראוי לסמוך עליו למעשה אף בלי להצטרף השאר.

(4) שמעתי מן המומחים שאף השער הבא ממדינת הודו רובו דלא מהני של הנ"ל, ואף את"ל שיש לחשוש לדין קבוע, לא גרע מספק השקול וא"כ משנמכר ונשלח לשאר מקומות מתערב פעם ב' עם שערות המקום, ולדעת הר"מ אף ע"ז ניתרת בב' תערובות (יו"ד ק"י ש"ך סקנ"ב) ומעולם לא נתברר אצל מישהו דבאלו התערובות יש רוב ברור של שער הנ"ל, א"כ לפי"ז במקום דנתערב יהא מותר להשתמש ישר בתערובת ב'.

(5) סוכ"ס א"א להתחמק מהמון רבוותא דס"ל להלכה דבשביל שבירת מקל ותלישה כעין זביחה לא נאסרה שום תקרובת, דלא נקטינן להלכה כמ"ד דס"ל הכי, הלוא המה הרמב"ן ותלמידיו והרא"ש והר"ן ועוד. ואף דהמחבר בשו"ע לא הביאם הלוא לא הביא ג"כ הא דבצרן מתחילה לכך, ומידי ספיקא לא נפקינן, הרי לפנינו עוד צירוף חשוב לקולא.

אבקש שמרן עט"ר שליט"א יעיין קצת בדברים הנ"ל ואולי יתקבלו אצלו וידון עליהם כפי חכמתו כי עיני כל ישראל עליו.

ישראל הלוי בעלסקי

בענין הנ"ל כבר רבו מספור מה שדנו בזה ונעתיק בזה בקצרה מש"כ להעיר בזה כדלהלן.

ביסוד הדבר נאמר דכל שנראה לעיניים שענין זה שייך ונעשה לע"ז. ואנו מוצאים ענין ע"ז זו בעבודתה כמות שהיא היום נזכרת בראשונים בכמה וכמה דוכתי, והיינו שזאת היא עבודה מרכזית וחשובה מדור דור אצל הע"ז, ויש להניח שמאז בלל ד' שפת דור ההפלגה ונתפרדו ללשונותם במקומות והיו עובדי ע"ז מתחילה ועד היום הזה, עובדים לאילים בעבודה זו ובענין זה, הרי תו ליכא לפקפק שמא עושים מעשה תגלחת כצורתה אצל מקום ההתאספות לע"ז שלהם, שלא לשם עבודה לע"ז.

ולתרץ דיבורם, שכוונתם לא לשם עבודה לע"ז בזה. כפי שעושים זה אנשי יחסי החוץ שלהם גדוליהם ומנהיגיהם [בעיקר אלו הגרים בארצות אחרות] שמתביישים כלפי כל העולם בעבודה הנמיבזית והטפשית הלזו. קשה מאד לקבל זה. זאת ועוד שהרי עתה באופן שנאספים שם במקום טומאתם דווקא! אומרים לפי תומם שכל מעשיהם הוא לשם הע"ז [וכן מוכח ממקצת מעשיהם אשר אכמ"ל], ואין לנו אלא

דברי הגמ' דסתם עכו"ם לע"ז מכוין. (ועי' בב"י בטויו"ד סי' קכ"ג סוף סעיף א' ד"ה ואני תמה על דברי הרשב"ם, ועיי"ש סימן קמ"א ובש"ך שם סק"א וסק"ו ואכמ"ל).

והנה להיות ע"ז שם תקרובת ע"ז, כבר נפסק בטור ו"שולחן ערוך" יורה דעה בסימן קל"ט דשבירת מקל דומה לזביחה וכו', והכא נמי הוי דומיא דזביחה.

גם בתקרובת ע"ז אין ענינה לאסרה מצד שייחודה לע"ז מקודם להקרבתה או עכ"פ חפץ שתהא קבועה לקרבן להע"ז שיהא מונח לפניו וכו'. [גם א"צ לפניו מהקלקלין בגוונא דשחיטה וכעין זביחה וכמבואר לעיל].

וזאת למדנו במפורש מסוגיא דחולין דף מ' ע"א דהגמ' דנה בשוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב שלש חטאות ופריך הגמ' הא עשה בה מעשה כל דהו - שהתחיל לחתוך סימן אחד אסרה והוי מחתך בעפר בעלמא שהרי משנעשה תקרובת ע"ז ע"י מעשה כל דהו פקע שם קדשים מיניה ואמאי יתחייב אשחוט חוץ, ועיי"ש רש"י שהאריך בזה.

ותי' הגמ' דמיירי באומר בגמר זביחה הוא עובדה והיינו שהתנה שלא יהא תקרובת לע"ז רק לאחר גמר זביחה ובאותו זמן עובר גם על איסור קדשים בחוץ.

והשתא אי נימא דלא שייך שם תקרובת לע"ז אא"כ יחדה קודם הזביחה לשם קרבן הו"ל לגמ' לאוקמי בפשיטות טפי דלעולם אינו מייחד כלל הבהמה לשם תקרובת ולא נאסרה הבהמה באיסור תקרובת ומשו"ה לא הוי מחתך בעפר בעלמא וחייב ג' חטאות משום עצם מעשה עבודה זרה ומשום שבת וכן משום קדשים בחוץ. ולא נעשה כלל תקרובת ע"ז ואמאי איצטריך לאוקמי שהתנה שיעשה תקרובת בגמר זביחה דל דין תקרובת מהכא משום איסור ע"ז עצמה יתחייב חטאת.

ומוכח מהכא דכל שעובד ע"ז והוי כעין ד' עבודות נעשה ממילא תקרובת ע"ז אף בלא שום יחוד כלל ושפיר מקשה דמכי עשה בה מעשה כל דהו אסרה מדין תקרובת ומחתך בעפר בעלמא הוא.

ומשו"ה איצטריך הגמ' לאוקמי באורחא דחיקא דמיירי שאומר שרק בגמר זביחה הוא עובדה ואז תעשה תקרובת.

וכל זה הוא מצד דיני תקרובת ע"ז. ולענין המעשה שלפנינו יש לדון בה מצד הבירור מחמת רוב ומיעוט, תערובת וקבוע. ויש בזה ג' נידונים א, שיש לזה דין קבוע כמבואר בשו"ת דברי חיים. ולכך אף אם הרוב הוא שלא ממקום הע"ז מ"מ הוי ספק ואסור. ב. מצד שהם שני תערובת (שיש להאריך בזה הרבה). אך פשוט דב' תערובת היינו בפירש א' מהתערובת השני ונתערב ברוב אחר. אך כאן הרי הכל מתערב שוב ונשאר הכל כתערובת הראשון. ג. דהכא חסר בשם תערובת מעיקרא, כיון שהם סוגים שונים וניכרים כל א' וא' מהם לעצמם על ידי המומחים המתעסקים בזה, ומה גם שהדמים מודיעים, שיש מחיר לכאור"א. ואפשר לקבוע סוגם ומינם ע"י דמיהם ומחירם.

תשובה

בס"ד י"א סיון תשס"ד

כבוד הרב הגאון נודע למשגב מהור"ר ישראל הלוי בעלסקי שליט"א

ברכה ושלום רב

עברתי על מכתב כת"ר בענין הפיאות. ובו נאמר הבאים מהודו. ב' גם אם נניח שיש בהם משום טענות. א' על עצם האיסור על הפיאות תקרובות ע"ז אין מקום לאוסרם.

והר"ן, הן בפירושו על הרי"ף והן בחידושו, אמנם הביא דעת הרמב"ן, אבל הביא גם דעת החולק ע"ש.

* * *

אשר לטענה הראשונה, לפי"ד הרא"ד שליט"א עצם התגלחת, עבודתה בכך. וכנראה זה עפ"י ש הרמב"ם בסה"מ מ' ל"ת (ה-ז) ו', זל"ש "ובתנאי שיעבוד כדרכה, כלומר בדבר שדרכה שתיעבד כו' כמו פוער לפעור וזורק אבן למרקולים ומעביר שערו לכמוש".

ובזמן התגלחת הם מזכירים שם האליל. והמגלחים אמרו לו על אף שעושים בשביל קבלת שכר עבור התגלחת מ"מ אמרו הלוא גם הם מאלה הטמאים הרואים בזה פולחן לע"ז. ובכה"ג הדבר פשוט שאומרים בזה סתם עכו"ם לע"ז (ע' חולין י"ג) שהרי עצם מטרת המתגלחים היא לע"ז.

* * *

ומ"ש כת"ד "שנראה לו ברור מגמ' ומסברא שא"א לעשות שום פעולה לקבוע על ידו כלפי איזה חפץ שיהיה עליו דין תקרובת, אא"כ ייחד החפץ מקודם לע"ז - להיותו עתיד לעשות ממנו תקרובת לע"ז - כי אין בשום עבודה מעבודת פנים שום חשיבות אא"כ ייעשו בדבר מוקדש מכבר -".

אמנם קיי"ל השוחט בחוץ, חטאת העוף - לע"ז שחייב משום ע"ז כיון ששחט סימן אחד - מחתך בעפר הוא ונאסר משום ע"ז, אף שאין לו שום זכות לקבוע ולייחד את העוף לע"ז שהרי הוא הקדש, אלא עצם מעשה השחיטה שהוא עושה לע"ז חל עליו דין תקרובת.

והנה מן הראוי להאריך ובמקום שאמרו להאריך. אך בגלל הטרדות הסוככים אותי הוכרחתי להסתפק בהג"ל

בברכת התורה

יוסף שלו' אלישיב

מקודם נדון על הכ'. כת"ר כותב "שמעתי מן המומחים שאף שער הבא מהודו רוכו לא מתגלחת ע"ז ואף את"ל שיש לחשוש לדין קבוע לא גרע מספק השקול, וא"כ משנמכר ונשלח לשאר מקומות מתערב פעם ב' עם שערות המקום, ולדעת הרמב"ם אף ע"ז ניתרת מב' תערובות, - יו"ד ק"י - לפי"ז במקום שנתערב יהא מותר".

הנה לפי מה שמסרו לי שראו מסמך משלטונות הודו ש-75 אחוז השערות המובאות מהודו מאלה שנתגלחו בבית ע"ז שלהם. גם אם זה להיפך דין קבוע להם כמ"ש בשו"ת דברי חיים ח"ב סי' נ"ג זל"ש כשהקונה כותב ומבקש ממנו [מן הגוי] שישלח לו כו"כ והוא שולח מביתו בכה"ג הו"ל כלקח מן הקבוע ולא יחלוק ע"ז זולת -".

והנדרון של שני תערובות, כתוב בשו"ע נתערבו באחרים ונפל מהתערובות הזאת א' לשנים אחרים כו'. ובעצם הדבר מה שיידך כאן לומר שמתערבים בשערות אחרים. הלוא כל מדינה ומדינה השערות הוא מסוג אחר. ומחיר מיוחד לכ"א ואחד, ואף גם הדמים מודיעים, לדעת מאיזה סוג קונה.

* * *

עוד כתב "א"א להתחמק מהמון רבוותא דס"ל להלכה כשביל שבירת מקל כעין זביחה לא נאסרה - ה"ה הרמב"ן והרא"ש והר"ן -".

והנה הטור כס"י קל"ט פסק "אליל שעובדין אותה במקל פירוש שמקשקשין לפניה במקל ושבר מקל לפניה נאסר ששבירת מקל דומה לזביתה". וכ"כ בשו"ת שבות יעקב בהשמטות לח"א סי' י"ב. זל"ש "באשר שידוע ומפורסם הביאו הסמ"ע בדוכתי טובא - שבכל מקום שפסק הטור נגד הרא"ש אביו צריך להביאו". זאת ועוד כפרא"ש שלפנינו כתוב "והא דבעינן זריקה המשתכרת היינו בדבר שאין מקריבין ממנו בפנים כגון שבירת מקל".